

Lidia Karbownik*

POJĘCIE I OBSZARY KREOWANIA ORAZ ZAPEWNIANIA BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

1. WSTĘP

Integralnym celem każdej jednostki gospodarczej, niezależnie od jej typu, wielkości czy rodzaju prowadzonej działalności, jest przetrwanie i rozwój. Zdolnością do kontynuowania i rozwoju tejże działalności jest bowiem zainteresowanych wielu użytkowników informacji o jednostkach gospodarczych.

Kluczowe zagrożenie finansowe może być powiązane z niezdolnością danego podmiotu do pokrycia bieżących wydatków koniecznych dla prowadzenia podstawowej działalności operacyjnej oraz przypadających do spłaty w danym okresie zobowiązań finansowych (w tym m. in. w związku z zatrudnieniem pracowników, występowaniem obciążeń ZUS i US, płatności z tytułu dostaw surowców, materiałów, paliw i energii, itp.). Podobnie należy chociażby potraktować niemożliwe do odroczenia płatności z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek lub innych płatności.

Dla przykładu zwłoka w realizacji zobowiązań powstałych w stosunku do dostawcy może spowodować utratę opinii solidnego partnera handlowego, zniechęcić dostawcę do udzielania kredytu kupieckiego, bądź jego udzielenie może być powiązane z większą możliwością dostawcy do przyjęcia korzystnych dla siebie ustaleń przy negocjacji ceny, warunków dostaw i płatności.

Przedłużający się brak możliwości pokrycia tych wydatków, stanowi zagrożenie dla istnienia przedsiębiorstwa. Może być bowiem podstawą do uznania trwałej niezdolności do spłaty zobowiązań i ogłoszenia upadłości.

Równie istotną grupę wydatków stanowią te, które ponoszone są w związku z rozwojem przedsiębiorstwa i jego przyszłością. Są to wydatki na inwestycje rozwojowe, odtworzeniowo-modernizacyjne, na rozszerzenie zakresu działalności, inwestycje finansowe, prace badawczo-rozwojowe i inne. Brak możliwości

---

* Mgr, asystent w Katedrze Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa UŁ.

pokrycia tej grupy wydatków może zagrozić funkcjonowaniu przedsiębiorstwa w długim okresie¹.

Jednym z podstawowych warunków kontynuacji i rozwoju działalności przedsiębiorstwa na konkurencyjnym rynku jest zatem zapewnienie bezpieczeństwa finansowego. Bez niego dana jednostka gospodarcza nie stanowi bowiem wiarygodnego podmiotu wypełniającego swoje powinności wobec interesariuszy, tj. właścicieli, zarządzających, wierzycieli, pracowników, klientów, czy też dostawców, partnerów strategicznych i społeczności lokalnej.

Pomimo jednak powszechności posługiwania się pojęciem bezpieczeństwa finansowego jednostki gospodarczej, zagadnienie to nie jest jednoznacznie zdefiniowane i budzi wiele kontrowersji. Przyczyn tej sytuacji jest wiele, ale niewątpliwie jedną z najważniejszych wśród nich jest chociażby skłonność danego podmiotu do podejmowania ryzyka.

Zasadniczym celem opracowania jest próba zdefiniowania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa wraz z wskazaniem kluczowych obszarów jego oceny. Główną tezą niniejszego artykułu jest stwierdzenie, iż nie możemy mówić o bezpieczeństwie finansowym jednostki gospodarczej, gdy nie posiada ona zadowalających finansowych perspektyw i warunków kontynuacji oraz rozwoju swojej działalności.

2. POJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

Termin „bezpieczeństwo” jest niezmiernie często używany i adresowany do wielu różnorodnych problemów ludzkiej działalności, zjawisk przyrodniczych, zdrowia, sytuacji politycznych i społecznych itp. Generalnie biorąc, można przyjąć, iż bezpieczeństwo utożsamiane jest najczęściej ze stanem niezagrożenia (zob. tab. 1).

Wyższemu poziomowi zagrożenia odpowiada niższy poziom bezpieczeństwa (zob. rys. 1), co można zapisać za pomocą funkcji:

$$Sec = f(Thr)$$

przy założeniu, iż:

$$\lim_{Thr \rightarrow \infty} f(Thr) = 0 \Rightarrow \lim_{Thr \rightarrow \infty} Sec = 0$$

gdzie $f(Thr)$ oznacza funkcję, która jest określona w przedziale $(a; \infty)$.

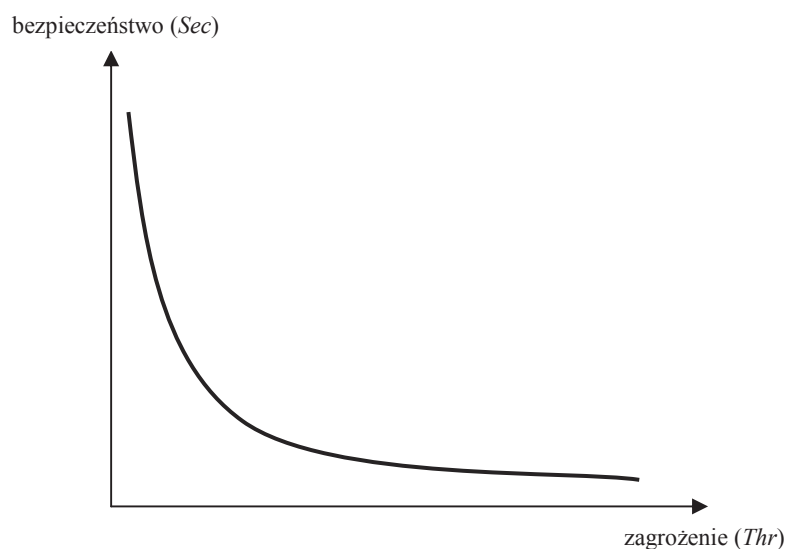
¹ A. K u s a k, *Płynność finansowa. Analiza i sterowanie*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006, s. 221.

Tabela 1

Słownikowe pojęcie bezpieczeństwa

Terminologia	Definicja
Bezpieczeństwo	to stan, w którym nie istnieje żadne zagrożenie
	stan niezagrożenia, spokoju, pewności
	stan psychiczny lub prawny, w którym jednostka ma poczucie pewności, oparcie w drugiej osobie lub w sprawnie działającym systemie prawnym, przeciwieństwo zagrożenia
	stan niezagrożenia
	stan niezagrożenia, spokoju
	niezagrożenie, nienaruszalność, zabezpieczenie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Mirosław Bańko (red.), *Inny słownik języka polskiego*, t. A–Ó, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 84; J. Brańczyk (red.), *Słownik 100 tysięcy potrzebnych słów*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 50; B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. A–E, Wydawnictwo WILGA, Kraków 2000, s. 82; *Słownik polszczyzny XVI wieku*, t. II, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967, s. 67; E. Sobol, *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 46; H. Zgółkowa (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 4, Wydawnictwo „KURPISZ”, Poznań 1995, s. 128.

Rys. 1. Generalny model bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne.

Dla oszacowania parametrów funkcji bezpieczeństwa istotnym staje się jednakże w pierwszej kolejności wskazanie obszarów i mierników tejże oceny.

Poprzez bezpieczeństwo przedsiębiorstwa należy przeto rozumieć stan, który daje poczucie pewności istnienia i gwarancję jego zachowania oraz szanse na rozwój.

Zdolność jednostki gospodarczej do kontynuowania działalności jest wynikiem zaistnienia w przyszłości realnej wartości zbilansowanych wpływów i wydatków przedsiębiorstwa. Przyjmuje się zatem w ocenie bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa – zgodnie z tą nadrzędną zasadą rachunkowości – że jednostka nie zamierza oraz nie może zaniechać działalności gospodarczej lub ograniczać istotnie jej zakresu².

Z kolei, rozwój przedsiębiorstwa należy do najbardziej złożonych, obiektywnych zjawisk i procesów, wynikających ze zmienności różnorodnej materii oraz istniejącego stanu rzeczy. Jest on długotrwałym procesem zmian ilościowych i jakościowych, prowadzących do zróżnicowania oraz wzbogacenia elementów składowych przedsiębiorstwa i zachodzących między nimi stosunków³.

Podjęcie i rozwój działalności gospodarczej wymaga jednakże dysponowania odpowiednimi zasobami, w tym m. in. zasobami finansowymi. Posiadane i/lub potencjalne zasoby finansowe przedsiębiorstwa powinny chronić dany podmiot gospodarczy przed zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami, zapewniając kontynuację działalności przedsiębiorstwa oraz finansowe warunki jego rozwoju.

Poprzez bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstwa należy zatem rozumieć finansową gwarancję istnienia i rozwoju przedsiębiorstwa, która powstaje w wyniku codziennych wieloletnich starań przedsiębiorstwa o zapewnienie dobrej kondycji finansowej.

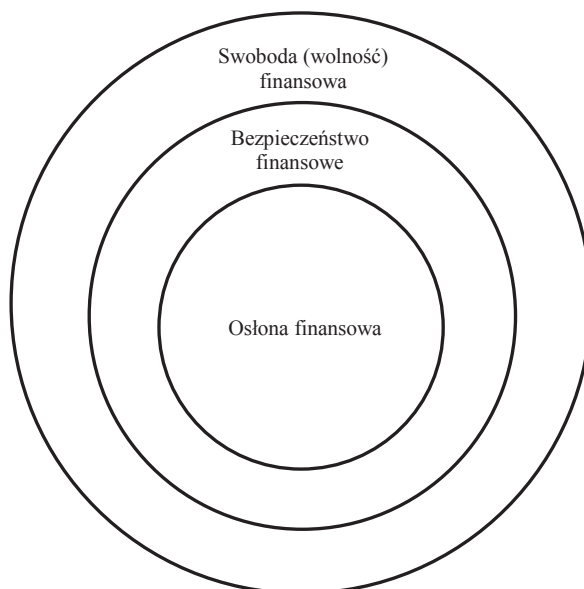
Bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstwa jest pośrednim stadium budowania jego niezależności finansowej (zob. rys. 2).

W budowaniu niezależności finansowej przez przedsiębiorstwo można bowiem wyróżnić trzy zasadnicze stadia:

1. Stadium pierwsze „osłona finansowa” – to takie zaplecze (zasoby) finansowe, które umożliwi kontynuację prowadzonej działalności gospodarczej w krótkiej perspektywie – pozostawiając czas na pozyskanie i/lub wygenerowanie określonych środków finansowych z prowadzonej działalności. Posiadanie i zachowanie osłony finansowej umożliwi pokrycie bieżących potrzeb finansowych, a w krótkim okresie zapobiega przed zagrożeniem upadłości przedsiębiorstwa.

² E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2008, s. 248–249.

³ L. Bednarski, R. Borowiecki, J. Duraj, E. Kurtys, T. Waśniewski, B. Werszt, *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 1996, s. 354.

Rys. 2. Stadia budowania niezależności finansowej

Źródło: jak do rys. 1.

2. Stadium drugie „bezpieczeństwo finansowe” – to takie zaplecze (zasoby) finansowe, które zapewnia kontynuację działalności przedsiębiorstwa oraz stwarza finansowe warunki jego rozwoju. Zachowanie bezpieczeństwa finansowego zapobiega w krótkookresowej i/lub długookresowej perspektywie przed zagrożeniem upadłości przedsiębiorstwa.

3. Stadium trzecie „swoboda (wolność) finansowa” – to takie zaplecze (zasoby) finansowe potrzebne do zapewnienia bezpieczeństwa finansowego powiększone o zasoby potrzebne do realizacji nieplanowanych, nadarzających się efektywnych inwestycji, niekiedy nie powiązanych bezpośrednio z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Stosowanie do często spotykanych poglądów prawidłowe podstawy finansowe przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej wyrażają się w pełnym pokryciu aktywów trwałych przez kapitały własne. Taka sytuacja odzwierciedla niezależność finansową przedsiębiorstwa i stwarza warunki do korzystnej pozycji w momentach trudności finansowych. Niestety tak znaczne zaangażowanie kapitału własnego w finansowaniu aktywów trwałych jest w wielu wypadkach zupełnie niemożliwe, a zwłaszcza w dynamicznie rozwijających się przedsiębiorstwach, które są w trakcie wykonywania znacznych inwestycji. Ponadto tak wysokie zaangażowanie kapitałów własnych może powodować obniżenie rentowności. Dlatego też, przyjmuje się możliwość sfinansowania aktywów trwa-

łych nie tylko kapitałem własnym, ale także długoterminowym kapitałem obcym. Łączy się to jednakże z pewnym ryzykiem finansowym, np. uruchamianie nowych inwestycji jest często wspomagane kredytami długoterminowymi. Niedopuszczalne są natomiast zabiegi finansowe polegające na pokrywaniu zobowiązań inwestycyjnych z kredytów krótkoterminowych, gdyż przebieg amortyzacji aktywów trwałych nie jest zgodny z terminem spłaty i wielkością kredytów krótkoterminowych, co może prowadzić do znacznych trudności płatniczych⁴.

3. OBSZARY KREOWANIA I ZAPEWNIANIA BEZPIECZEŃSTWA FINANSOWEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

Istnienie i rozwój danej jednostki gospodarczej determinowane są przez szereg czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Jednym z nich jest sprzedaż produktów (usług), towarów i materiałów, bowiem nawet krótkookresowy brak popytu na nie zagraża funkcjonowaniu przedsiębiorstwa. Wielkość sprzedaży stanowi bardzo ważny czynnik określający możliwości płatnicze przedsiębiorstwa, ponieważ jest ona podstawowym źródłem wpływów środków pieniężnych⁵. W skali mikro bezpieczeństwo finansowe jest przeto kształtowane pod wpływem sukcesów i niepowodzeń na rynku sprzedaży produktów (usług), towarów i materiałów.

Równie istotnym obszarem kreowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa, wielokrotnie uwydatnianym w literaturze przedmiotu (zob. tab. 2), jest utrzymanie płynności finansowej. Niedopełnienie bowiem tego warunku prowadzi do eliminacji przedsiębiorstwa z procesu gospodarczego⁶. Zdaniem D. Wędzkiego bezpieczeństwo finansowe w Polsce maleje, gdyż coraz mniej aktywów obrotowych można przeznaczyć na spłatę wymaganych zobowiązań krótkoterminowych. W tej sytuacji podstawę analiz powinno stanowić badanie płynności finansowej, a zasadniczym przedmiotem zarządzania nią jest kapitał obrotowy⁷.

W porównaniach międzyzakładowych nie może być jednakże stosowana kwota kapitału obrotowego, pomimo przyjętego w literaturze przedmiotu poglądu, iż najkorzystniejsza wielkość kapitału obrotowego jest wyznaczona przez osiągnięcie dwóch zasadniczych efektów:

⁴ L. Bednarski, R. Borowiecki, J. Duraj, E. Kurtys, T. Waśniewski, B. Wersty, *op. cit.*, s. 105; T. Waśniewski, W. Skoczylas, *Teoria i praktyka analizy finansowej w przedsiębiorstwie*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 2002, s. 435–436.

⁵ Por. A. Kusak, *op. cit.*, s. 23.

⁶ T. Waśniewski, W. Skoczylas, *op. cit.*, s. 431.

⁷ D. Wędzki, *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003, s. 38.

- zachowanie płynności finansowej,
- uzyskanie maksymalnego zwrotu z kapitału własnego ROE (zysk/kapitał własny).

Duże przedsiębiorstwa powinny mieć bowiem zaangażowane wyższe kapitały w obrocie niż przedsiębiorstwa małe i to niezależnie od poziomu płynności. Zatem dla uzyskania porównywalności wielkości kapitału obrotowego w różnych podmiotach gospodarczych stosuje się wskaźnik poziomu kapitału obrotowego ustalany według formuły: kapitał obrotowy/aktywa ogółem⁸.

Tabela 2

Obszary kreowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego (przegląd literatury)

Autor (Rok publikacji)	D. Wędzki (2003)	W. Ronka- -Chmielowiec (red.) (2004)	L. J. Pawłowicz (red.) (2005)	J. Franc- -Dąbrowska (2006)	M. Zuba (2010)	K. Piotrowski (2011)
Obszary oceny bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa						
Płynność finansowa						
Wyplacalność finansowa						
Sprawność gospodarowania						
Według regulacji ustawowych dotyczących zakładów ubezpieczeń: środki własne w wysokości nie niższej niż margines wypłacalności i nie niższej niż minimalna wysokość kapitału gwarancyjnego, utworzenie kapitału zapasowego oraz kapitałów rezerwowych, rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, aktywa w wysokości nie niższej niż wartość rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ujęciu brutto						

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Franc-Dąbrowska, *Bezpieczeństwo finansowe a efektywność zaangażowanych kapitałów własnych*, Roczniki Nauk Rolniczych, Warszawa 2006, seria G, t. 93, z. 1, s. 121; L. Pawłowicz (red.), *Ekonomika przedsiębiorstw: zagadnienia wybrane*, ODDK Gdańsk, Gdańsk 2005, s. 42; K. Piotrowski, *Bezpieczeństwo finansowe w branży TSL*, „Transport i Spedycja” 2011, nr 4, s. 52–54; W. Ronka-Chmielowiec (red.), *Zastosowanie metod ekonometryczno-statystycznych w zarządzaniu finansami w zakładach ubezpieczeń*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2004, s. 30–39; D. Wędzki, *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003, s. 35–36; M. Zuba, *Wpływ zatrudnienia na rentowność i bezpieczeństwo finansowe wybranych spółdzielni mleczarskich w Polsce*, [w:] H. M. Szoege (red.), *Problemy Rolnictwa Światowego*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010, s. 117.

⁸ A. Kusak, *op. cit.*, s. 46, 93.

Kapitał obrotowy netto stanowi syntetyczne powiązanie płynności finansowej i wypłacalności. Niezależnie zatem od charakterystyki bieżącej zdolności płatniczej przedsiębiorstwa, celowa jest także ocena bardziej perspektywicznych możliwości spłaty jej zobowiązań długoterminowych, zaciągniętych na cele inwestycyjno-modernizacyjne, tj. wypłacalności finansowej⁹. Ten obszar kreowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa można uznać za niezbędny nie tylko dla kontynuacji działania przedsiębiorstwa, lecz także do jego rozwoju i wzrostu wartości rynkowej¹⁰.

Zdaniem J. Franc-Dąbrowskiej analiza płynności nie stanowi całkowitego odzwierciedlenia bezpieczeństwa finansowego, a ważne jej uzupełnienie stanowi analiza sprawności gospodarowania¹¹. Innym obszarem kreowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego może być również analiza rentowności. Zakłócenia płynności finansowej są bowiem powodem strat finansowych, a także podważają zaufanie kontrahentów gospodarczych oraz instytucji finansowych do przedsiębiorstwa¹². Nadmierna płynność finansowa powoduje ograniczenie możliwości rozwojowych przedsiębiorstwa, gdyż zmniejsza zysk, którym zazwyczaj finansuje się ten rozwój¹³.

Zysk jest konieczny nie tylko do sfinansowania rozwoju, stwarzając tym samym potencjał długookresowego osiągnięcia przyszłych zysków, ale także dla sfinansowania prowadzonej działalności gospodarczej. Jednak nie bezwzględna wielkość dodatniego wyniku finansowego świadczy o efektywności przedsiębiorstwa, ale relacja osiąganego zysku do poniesionych nakładów, czyli rentowność. Tę samą wielkość zysku można bowiem osiągnąć przy różnym poziomie zaangażowania zasobów, przy różnych rozmiarach działalności gospodarczej¹⁴.

Analiza rentowności nabiera ponadto szczególnego znaczenia z uwagi na fakt, iż w długim okresie przeważają pozytywne związki pomiędzy efektywnością a wypłacalnością. Wysokie zyski zasilają w dłuższym okresie kapitały wła-

⁹ M. Zuba, *Wpływ poziomu wartości majątku na bezpieczeństwo finansowe wybranych spółdzielni mleczarskich w Polsce*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. XIII, z. 1, Warszawa-Poznań-Wrocław 2011, s. 485; M. Sierpińska, T. Jachna, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWE, Warszawa 2002, s. 89.

¹⁰ A. N. Duraj, *Wykorzystanie rezerw finansowych w ocenie wypłacalności przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj (red.), *Problemy współczesnej analizy ekonomicznej przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007, s. 219 i 221.

¹¹ J. Franc-Dąbrowska, *Bezpieczeństwo finansowe a efektywność zaangażowania kapitałów własnych*, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, t. 93, z. 1, 2006, s. 125.

¹² A. Kusa, *op. cit.*, s. 5.

¹³ D. Wędzki, *op. cit.*, s. 34.

¹⁴ M. Zuba, *Wpływ zatrudnienia na rentowność i bezpieczeństwo finansowe wybranych spółdzielni mleczarskich w Polsce*, [w:] H. M. Szoege (red.), *Problemy Rolnictwa Światowego*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2010, s. 120–121.

sne, które stanowią w dużej mierze o wypłacalności przedsiębiorstwa¹⁵. Poza tym, zdaniem W. Skoczylas jednostki gospodarcze osiągające wyższą dochodowość¹⁶ prowadzonej działalności są bardziej skłonne, by liberalizować warunki płatności należności, czy też szybciej spłacać zobowiązania¹⁷.

W. Ronka-Chmielowiec wskazuje z kolei na konieczność tworzenia rezerw w zakładach ubezpieczeń (zob. tab. 2). Ich poziom ma szczególne znaczenie w przypadku tych podmiotów, które charakteryzują się wysokim wskaźnikiem zadłużenia. Ich niedoszacowanie stanowi bowiem zagrożenie dla bezpieczeństwa ubezpieczyciela¹⁸, a tworzenie – zapewnia stabilizację finansową w okresie przejściowego braku środków pieniężnych¹⁹.

Problematyka rezerw jest jednakże rzadko podnoszona w literaturze ekonomicznej. Nie jest to jednak sygnałem, że rezerwy stanowią nieistotny czynnik, tj. nie wywierający wpływu na przetrwanie i rozwój przedsiębiorstwa. Wręcz przeciwnie – rezerwy wpływają na rozwój przedsiębiorstwa poprzez kształtowanie jego wiarygodności kredytowej, a zwłaszcza rentowności, płynności i zdolności do pozyskania kapitałów zewnętrznych. Ich tworzenie stanowi wyraz przestrzegania przez daną jednostkę gospodarczą zasady memoriału, zasady ostrożności, czy też zasady kontynuacji działania oraz współmierności przychodów i kosztów²⁰, powoduje zmniejszenie zysku netto, jak i jest również instrumentem kształtowania struktury kapitału. Ich tworzenie oddziałuje przeto na poziom bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa, a zakres (wynikający z prawa bilansowego) wywiera nie tylko istotny wpływ na ocenę sytuacji finansowo-majątkowej jednostki gospodarczej, ale także na tworzenie obrazu podmiotu gospodarczego troskliwie wypełniającego swoje powinności wobec interesariuszy²¹.

¹⁵ L. Pawłowicz (red.), *Ekonomika przedsiębiorstw: zagadnienia wybrane*, ODDK Gdańsk, Gdańsk 2005, s. 34.

¹⁶ Odzwierciedlona odpowiednio wyrażoną samą kwotą wyniku finansowego lub też przez odniesienie jej do osiągniętych przychodów

¹⁷ W. Skoczylas, *Podejście memoriałowe a podejście kasowe w ocenie dochodowości działalności operacyjnej przedsiębiorstw*, [w:] T. Dudycz, G. Osbert-Pociecha (red.), *Efektywność – rozważania nad istotą i pomiarem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 437.

¹⁸ Zob. W. Ronka-Chmielowiec (red.), *Zastosowanie metod ekonometryczno-statystycznych w zarządzaniu finansami w zakładach ubezpieczeń*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2004, s. 35.

¹⁹ A. N. Duraj, *Rezerwy w sprawozdaniach finansowych przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj (red.), *Prace z zakresu ekonomiki i zarządzania przedsiębiorstwem*, „Acta Universitatis Lodzianensis” 2004, Folia Oeconomica 171, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 24–26.

²⁰ A. Duraj, *Rezerwy ...*, *op. cit.*, s. 24–26.

²¹ A. N. Duraj, *Gwarancyjna funkcja rezerw finansowych przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj (red.), *Prace z zakresu ekonomiki i zarządzania przedsiębiorstwem*, „Acta Universitatis Lodzianensis” 2006, Folia Oeconomica 200, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 43.

Tabela 3

Obszary a sfery bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa (przeгляд literatury)

1 Kluczowe sfery bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa	2 Główne obszary kreowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa	3 Obszary a sfery bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa	4 Autor (rok wydania)
Kontynuacja działalności	sprzedaż produktów (usług), towarów i materiałów	Bardzo ważnym czynnikiem określającym możliwość płatnicze przedsiębiorstwa jest wielkość sprzedaży wyrobów i usług, która jest podstawowym źródłem wpływów środków pieniężnych. Sytuacją gospodarczą jednostki, uzasadniającą odstępianie od zasady kontynuacji działania, może być brak popytu na produkty danej jednostki.	A. Kusak (2006) E. Nowak (2008)
	płynność finansowa	Do finansowych symptomów zagrożenia kontynuacji działania zaliczyć należy niski poziom wskaźników płynności finansowej. Nieutrzymanie płynności finansowej prowadzi do eliminacji przedsiębiorstwa z procesu gospodarczego. Z punktu widzenia strategii przetrwania przedsiębiorstwa płynność finansowa jest ważniejsza od rentowności. Utrzymanie płynności finansowej jest niezbędnym warunkiem utrzymania egzystencji firmy. Posiadanie płynności finansowej jest warunkiem sprawnego przebiegu bieżącej działalności przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo może bowiem osiągać zysk, lecz bez środków pieniężnych nie może prowadzić działalności gospodarczej.	L. Bednarski (1997) T. Waśniewski, W. Skoczylas (2002) D. Wędzki (2003) A. Rutkowski (2007) E. Nowak (2008)

1	2	3	4
Kontynuacja i rozwój działalności		Do finansowych symptomów zagrożenia kontynuacji działania zaliczyć należy trudności z wypłacalnością.	L. Bednarski (1997)
	wypłacalność	W długim okresie niewypłacalność prowadzi do upadłości.	T. Waśniewski, W. Skoczyłtas (2002)
		Wypłacalność można uznać za niezbędną nie tylko dla kontynuacji działania przedsiębiorstwa, lecz także do jego rozwoju i wzrostu wartości rynkowej.	A. Duraj (2007)
		W długim okresie zyskowność i wypłacalność to dwa warunki prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa na rynku. W krótkim okresie brak zyskowności nie decyduje o istnieniu przedsiębiorstwa. Jednak brak wypłacalności przedsiębiorstwa, czy to w krótkim, czy to długim okresie jest podstawową przyczyną jego upadłości. To właśnie wypłacalność przedsiębiorstwa jest gwarantem jego przetrwania, zapewniając mu bezpieczeństwo finansowe, eliminując zagrożenie upadłością.	K. Stepien (2008)
	rentowność	Stopa zwrotu z kapitału własnego jest najpoważniejszym kryterium oceny efektywności funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstwa. Rosnącą wielkość stopy zwrotu z kapitału własnego przedsiębiorstwa należy uznać za pożądaną z punktu widzenia tworzenia ekonomicznych warunków rozwoju przedsiębiorstwa.	L. Bednarski, R. Borowiecki, J. Duraj, E. Kurtys, T. Waśniewski, B. Wersty (1996)
		Do finansowych symptomów zagrożenia kontynuacji działania zaliczyć należy spadek poziomu wyniku finansowego brutto i netto, aż do powstania straty netto, co ma odzwierciedlenie w pogorszeniu podstawowych wskaźników rentowności (sprzedaży, aktywów trwałych, kapitału własnego).	L. Bednarski (1997)

Tabela 3 (cd.)

1	2	3	4
Kontynuacja i rozwój działalności	rentowność	<p>Na dłuższą metę bez dodatniej rentowności przetrwanie firmy nie jest możliwe.</p> <p>Rentowność jest stanem finansowym przedsiębiorstwa wyrażonym wynikiem finansowym osiągniętym z działalności gospodarczej (...) zatrzymany w jednostce zysk jest źródłem finansowania inwestycji rozwojowych przedsiębiorstwa oraz źródłem powiększania tych zasobów majątkowych, w stosunku do których inwestorzy mają tytuł własności.</p> <p>Rezerwy na pewne oraz prawdopodobne straty i wydatki pozwalają na zabezpieczenie działalności gospodarczej przedsiębiorstwa przed ryzykiem bankructwa.</p>	<p>D. Wędzki (2003)</p> <p>E. Nowak (2008)</p> <p>J. J. Pringle, R. S. Harris (1987)</p> <p>A. Duraj (2004)</p>
	rezerwy	<p>Rezerwy są nieodłącznym elementem kreowania strategii wzrostu i rozwoju przedsiębiorstwa, a szczególnie przedsiębiorstwa funkcjonującego na dynamicznie rozwijającym się rynku kapitałowym.</p> <p>Jedną z funkcji rezerw jest zapewnienie warunków wypłacalności przedsiębiorstwa i tym samym minimalizacji ryzyka bankructwa oraz kreowania właściwej polityki inwestycyjnej i finansowej.</p>	<p>A. Duraj (2007)</p> <p>L. Bednarski, R. Borowiecki, J. Duraj, E. Kurtys, T. Waśniewski, B. Wersty (1996)</p>
Rozwój działalności	inwestycje	<p>Traktowanie inwestycji rzeczowych i finansowych jako zasadniczego materialnego i finansowego czynnika rozwoju przedsiębiorstwa jest ściśle związane z celami i zadaniami, jakie firma ma realizować, jej koncepcjami rozwoju oraz rachunkiem ich ekonomicznej efektywności.</p> <p>Rozwój firmy dokonuje się zasadniczo przez realizację określonych przedsięwzięć inwestycyjnych.</p>	<p>M. Sierpińska, T. Jachna (2004)</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: L. Bednarski, *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 1997, s. 160; L. Bednarski, R. Borowiecki, J. Duraj, E. Kurtys, T. Waśniewski, B. Wersty, *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 1996, s. 356 i 377; A. Duraj, *Rezerwy w sprawozdaniach finansowych przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj (red.), *Prace z zakresu ekonomiki i zarządzania przedsiębiorstwem*, „Acta Universitatis Lodzianis” 2004, Folia Oeconomica nr 171, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 24; A. Duraj, *Wykorzystanie rezerw finansowych w ocenie wypłacalności przedsiębiorstwa*, [w:] J. Duraj (red.), *Problemy współczesnej analizy ekonomicznej przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007, s. 219 i 221; Por. A. Kusak, *Płynność finansowa. Analiza i sterowanie*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006, s. 23; E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2008, s. 175–177, 204–209, 249; J. J. Pringle, R. S. Harris, *Essentials of Managerial Finance*, Scott, Foresman and Company, Glenview–London 1987, s. 535–536; A. Rutkowska, *Zarządzanie finansami*, PWE, Warszawa 2007, s. 72; M. Siepińska, T. Jachna, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 324; K. Stępień, *Rentowność a wypłacalność przedsiębiorstw*, Difin, Warszawa 2008, s. 10 i 19; T. Waśniewski, W. Skoczył, *Teoria i praktyka analizy finansowej w przedsiębiorstwie*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 2002, s. 431; D. Wędzki, *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003, s. 35.

Rezerwy finansowe mogą być uznane za narzędzie chroniące przedsiębiorstwo przed różnego rodzaju zakłóceniami²² (wewnętrznymi i/lub zewnętrznymi), jak i przeciwdziałające ich przenikaniu do przedsiębiorstwa. Z tego względu ich tworzenie można uznać za niezbędne narzędzie w procesie kształtowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego danego podmiotu gospodarczego, podobnie jak i inwestycje w aktywa rzeczowe oraz finansowe przedsiębiorstwa.

Wykazywanie dodatniego wyniku finansowego netto stwarza właścicielom przedsiębiorstwa możliwość zwrotu zainwestowanych kapitałów w postaci wypłaconych dywidend. Z kolei zatrzymanie zysku stanowi ważne źródło finansowania inwestycji, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorstwa i umacnianiu jego pozycji rynkowej²³.

Z punktu widzenia wewnętrznych determinant rozwoju zasadnicza uwaga badacza powinna być skoncentrowana wokół kapitału, jakim dysponuje dana jednostka gospodarcza. Chodzi tutaj zarówno o wielkość kapitału, jak i o jego strukturę, zmieniającą się głównie pod wpływem inwestowania w aktywa finansowe i rzeczowe przedsiębiorstwa²⁴. Same inwestycje rzeczowe i finansowe stanowią zatem zasadniczy obszar kształtowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa.

Wobec tego bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstwa jest finansową gwarancją istnienia i rozwoju przedsiębiorstwa, która powstaje w wyniku codziennych wieloletnich starań przedsiębiorstwa o zapewnienie dobrej kondycji finansowej i którą tworzą określone przychody ze sprzedaży produktów (usług) towarów i materiałów, odpowiednia rentowność, płynność finansowa i wypłacalność, ale także właściwy podział osiągniętego zysku netto.

W literaturze przedmiotu prezentowane są różnorodne poglądy co do klasyfikacji poszczególnych, wyróżnionych w niniejszym opracowaniu, obszarów kształtowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa do poszczególnych jego sfer, tj. kontynuacji i/lub rozwoju działalności gospodarczej (zob. tab. 3). Jednomyślny pogląd wyrażany jest jedynie w przypadku takich obszarów jak:

- sprzedaż produktów (usług), towarów i materiałów,
- płynność finansowa,
- inwestycje.

²² Zakłócenia działalności przedsiębiorstwa:

a) zmieniają normalne warunki realizacji zasady kontynuacji i rozwoju działalności przedsiębiorstwa oraz

b) powodują konieczność wychwycenia błędów i ich naprawy – redukcji, usunięcia.

²³ M. Wypych, *Analiza czynnikowa rentowności przemysłu w okresie wzrostu i spowolnienia gospodarczego*, [w:] T. Dudycz, G. Osbert-Pociecha (red.), *Efektywność – rozważania nad istotą i pomiarem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010, s. 581.

²⁴ L. Bednarski, R. Borowiecki, J. Duraj, E. Kurtys, T. Waśniewski, B. Werty, *op. cit.*, s. 354–355.

Pozostałe obszary kształtowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego jednostki gospodarczej, tj. rentowność, wypłacalność i rezerwy finansowe są klasyfikowane jako te, które związane są z kontynuacją i rozwojem działalności przedsiębiorstwa.

4. ZAKOŃCZENIE

Podana w niniejszym opracowaniu definicja bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa traktuje to bezpieczeństwo jako finansową gwarancję istnienia oraz rozwoju przedsiębiorstwa, która odzwierciedla dobrą kondycję finansową. Tworzą ją określone przychody ze sprzedaży produktów (usług), towarów i materiałów, rentowność, płynność finansowa, wypłacalność, inwestycje i rezerwy. Są to główne obszary kreowania i zapewniania bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa, które należą do dwóch wyodrębnionych kluczowych sfer działalności jednostek gospodarczych, tj. kontynuacji i rozwoju ich działalności.

Lidia Karbownik

THE CONCEPT AND AREAS OF CREATION AND ASSURANCE OF THE ENTERPRISE FINANCIAL SECURITY

Despite of commonly used the term „enterprise financial security”, the issue is not clearly defined and raises a lot of controversy. The reasons for this are many, but certainly one of the most important among them is a tendency of the enterprise to take risks.

The fundamental goal of this paper is to define the enterprise financial security and indication of the key areas of its evaluation. The main thesis of this article is the statement that we can not talk about the enterprise financial security, if it does not have satisfactory, financial prospects and conditions for the continuation and development of its business activity.

Key words: financial security of enterprise, financial position of enterprise, financial statement.